

TELE2 d.o.o.
za telekomunikacijske usluge
Ulica grada Vukovara 269 d
10000 Zagreb, Hrvatska

T +385 (0)1 63 28 300
F +385 (0)1 63 28 301
OIB 70133616033

Podaci o društvu: upisano u registar Trgovačkog suda 080492341
Poslovna banka: Privredna banka Zagreb d.d. žiro račun: 2340009-1110169306
Temeljni kapital 2.848.000.000,00 kn uplaćen u cijelosti
Članovi uprave društva: Malin Holmberg, Dubravko Horvatić, Johan Bergström, Viktor Pavlinić

Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije
Roberta Frangeša Mihanovića 9
10 000 Zagreb

Datum: 6. svibnja 2013. godine

Predmet: Javna rasprava - Prijedlog odluke o cijeni usluge završavanja (terminacije) poziva u javnu pokretnu komunikacijsku mrežu - komentari Tele2 d.o.o.

Poštovani,

Nastavno na otvaranje javne rasprave o Prijedlogu odluke o cijeni usluge završavanja (terminacije) poziva u javnu pokretnu komunikacijsku mrežu (dalje: Prijedlog odluke), Tele2 d.o.o. (dalje u tekstu: Tele2) niže daje svoje komentare.

Na početku se želimo kratko osvrnuti na komentare koje je Tele2 iznio tijekom javne rasprave o prijašnjoj analizi tržišta završavanja poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu u veljači ove godine. Smatramo da su tada izneseni argumenti Tele2 i dalje vrlo relevantni, te ovim putem izražavamo žaljenje da HAKOM nije uvažio primjedbe i prijedloge Tele2 pri sastavljanja Prijedloga odluke koji je sada na javnoj raspravi.

Tele2 je u nekoliko navrata ranije isticao kako očekuje primjenu troškovno usmjerene cijene završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu temeljene na čistom LRIC modelu i to odmah po završetku izrade samog modela. HAKOM naime u obrazloženju Prijedloga odluke navodi kako je do početka primjene čistog LRIC modela potrebno odrediti prelazni period od 18 mjeseci počevši od 1. srpnja 2013. godine. Potrebu za prijelaznim razdobljem HAKOM obrazlaže navodeći da bi uslijed postojanja značajne razlike u iznosima cijene terminacije koja je trenutno na snazi (0,195kn/min) i iznosa troškovno orijentirane cijene terminacije temeljene za čistom LRIC modelu (0,0512-0,0630kn/min kako je određeno odlukom HAKOM-a KLASA: UP/I-344-01/11-09/08, URBROJ: 376-11-13-60, od 10. travnja 2013.g.), došlo do značajnog utjecaja na tržište. HAKOM u Prijedlogu odluke na javnoj raspravi u prilog tome navodi „U slučaju da primjena modela "odozdo prema gore" pokaže da troškovno usmjerena cijena znatno odstupa od postojećih reguliranih cijena, moglo bi biti prikladno razmotriti postavljanje cijena na razinu troška nakon određenog razdoblja. Takav način određivanja cijena naziva se postupnim određivanjem cijena ili „glide-path“. Postupno smanjenje cijena operatorima daje vremena da planiraju smanjenje prihoda i nudi im određenu stabilnost u poslovanju.“

TELE2 d.o.o.
za telekomunikacijske usluge
Ulica grada Vukovara 269 d
10000 Zagreb, Hrvatska

T +385 (0)1 63 28 300
F +385 (0)1 63 28 301
OIB 70133616033

Podaci o društvu: upisano u registar Trgovačkog suda 080492341
Poslovna banka: Privredna banka Zagreb d.d. žiro račun: 2340009-1110169306
Temeljni kapital 2.848.000.000,00 kn uplaćen u cijelosti
Članovi uprave društva: Malin Holmberg, Dubravko Horvatić, Johan Bergström, Viktor Pavlinić

Tele2 se ne slaže sa prethodno navedenim obrazloženjem predmetnog Prijedloga odluke niti sa rješenjem sadržanim u Prijedlogu odluke i to sve iz razloga kako slijedi:

- Naime, ostaje nejasno zbog čega HAKOM smatra da je razlika od 0,137kn/min- (0,195-0,0576- čista LRIC cijena za 2013. godinu) velika i da bi primjena iste imala značajan utjecaj na tržište, kada je cijena terminacije u protekle 3,5 godine u nekoliko navrata padala u većem iznosu i u znatno kraćem razdoblju. Niže je prikazan dio Minimalne ponude Tele2 d.o.o. sa pregledom cijena terminacije u Tele2 mrežu, a iz kojega je jasno vidljivo da počevši od 1. siječnja 2010. godine, promatrajući uvijek period od jedne godine, pad cijena terminacije u Tele2 mrežu je uvijek bio veći od razlike za koju sada HAKOM smatra da ima značajan utjecaj na tržište. Da je kojim slučajem HAKOM protekle 3,5 godine bio vođen istim razmišljanjem bio bi dužan Tele2, kao najmanjem igraču na tržištu, odobriti veću asimetriju, što bi za posljedicu imalo zanemariv negativan utjecaj na cjelokupno tržište dok bi s druge strane uvelike olakšalo tržišnu utakmicu Tele2. Ovo dakako iz razloga što i dalje većina Tele2 poziva završava van Tele2 mreže za razliku od konkurencije, što smo u nekoliko navrata detaljno obrazlagali. Ovdje želimo dodatno istaknuti da promatranje postotnog pada cijene terminacije iz godine u godinu nije relevantno, jer prihodi operatora ovise isključivo o dva faktora i to: količini minuta i cijeni terminacije. Znači, pad cijene terminacije od 0.15kn/min na razinama od 0.728kn/min će prouzročiti jednaki negativni efekt kao i na razinama cijene terminacije od 0.195kn/min, iako ukoliko gledamo postotni pad, on je značajno veći na razini cijena terminacije od 0.195kn/min. Vjerujemo da je jasno da je jedini relevantni pokazatelj za usporedbu, apsolutni iznos pada cijene terminacije iz godine u godinu.

Tablica cijena terminacije u Tele2 mrežu, koja se nalazi u Minimalnoj ponudi Tele2 d.o.o:

Datum primjene	MTR (HRK)	razlika cijene (HRK) (YoY)
1.1.2010.	0.728	
1.1.2011.	0.515	0.213
1.7.2011.	0.475	
1.1.2012.	0.331	0.184
1.1.2013.	0.195	0.136

- Pošto Tele2 više nema asimetriju (od 1. siječnja 2013. godine) zadržavanje cijena na značajno većem nivou od cijene temeljene na čistom LRIC modelu izravno i jedino pogoduje Hrvatskom Telekomu d.d. (dalje u tekstu: HT) i VIPnet-u d.o.o. (dalje u tekstu: VIPnet) i to na štetu Tele2 i svih alternativnih fiksnih operatora, koji će zbog ovakvog poteza, ukoliko isti bude i konačan, plaćati značajno više troškove terminacije u pokretne mreže od onih koje Europska Komisija (dalje: EK) preporuča i koje bi im omogućile lakše

TELE2 d.o.o.
za telekomunikacijske usluge
Ulica grada Vukovara 269 d
10000 Zagreb, Hrvatska

T +385 (0)1 63 28 300
F +385 (0)1 63 28 301
OIB 70133616033

Podaci o društvu: upisano u registar Trgovačkog suda 080492341
Poslovna banka: Privredna banka Zagreb d.d. žiro račun: 2340009-1110169306
Temeljni kapital 2.848.000.000,00 kn uplaćen u cijelosti
Članovi uprave društva: Malin Holmberg, Dubravko Horvatić, Johan Bergström, Viktor Pavlinić

poslovanje u vremenima pogođenim dubokom ekonomskom krizom. Nejasan je motiv HAKOM-a za ovakvim potezom, osobito ukoliko se isti promatra u svjetlu usklađenja regulatornog okvira Republike Hrvatske sa pravnom stečevinom EU-a.

Nadalje, čak i ukoliko u obzir uzmemo potrebu za ulaganjem u nove tehnologije i prihvatimo da isto mora biti financirano iz veleprodajnih prihoda operatora, u obzir je potrebno uzeti samo neto efekt veleprodajnih prihoda, dakle razliku između veleprodajnih prihoda i troškova. Navedeno u stvarnosti predstavlja realni prihod, nikako prihod temeljen samo na dolaznom prometu. Dalje, ukoliko prihvatimo tezu da se iz navedenih prihoda financira razvoj, postavlja se pitanje, zašto razvoj moraju financirati najmanji fiksni i mobilni operatori, na korist najvećih koji i dalje ostvaruju vrlo zavidne EBITDA margine. U situaciji u kojoj nestaje asimetrija a cijena terminacije ostaje na relativno visokom nivou najveći gubitnik je Tele2, a nakon Tele2 alternativni fiksni operatori. Naime, za Tele2 to znači da smo iz situacije u kojoj smo bili marginalno pozitivni, gurnuti u situaciju u kojoj smo značajno negativni u novčanim tijekovima prema drugim mobilnim operatorima. Navedeno je posljedica prometnih tokova, kako smo u više navrata ranije isticali u našim komentarima na javne rasprave, na koje Tele2 gotovo da i nema utjecaja. Prijedlogom odluke HAKOM-a najveći pokretni operatori ostaju pošteđeni, tj. dobivaju mogućnost ostvariti dodatni prihod od alternativnih operatora. Ukoliko je namjera HAKOM-a bila omogućiti investicije u nove tehnologije kroz veleprodajne prihode, nejasno je zašto se isti princip ne primjeni na Tele2 tj. omogućiti smanjenje veleprodajnih troškova smanjenjem cijene terminacije, kako bi se iz istih ušteda mogao financirati razvoj novih tehnologija, koji je svima potreban. Namjera EK za istovremenim smanjenjem cijena terminacije i ukidanjem asimetrije nije slučajna, ona je planirana simultano upravo iz razloga koje Tele2 navodi u ovim (i ranijim) komentarima, jer samo isključiva i istovremena primjena obiju mjera neće naštetiti izazivačima na tržištu.

Ukoliko se referiramo na „Metodologiju izrade i primjene troškovnih modela za nepokretnu i pokretnu mrežu i univerzalnu uslugu“ klasa: UP/I-344-01/11-09/08, urbroj: 376-11-12-13, HAKOM se u nekoliko navrata referira na Preporuku Europske Komisije o primjeni cijena terminacije temeljenih na “čistom” LRIC modelu (EC, Recommendation on the Regulatory Treatment of Fixed and Mobile Termination Rates in the EU), te jasno navodi da se radi o pristupu koji i Europska Komisija vidi kao temelj za nesmetani razvoj tržišta. Sukladno našem razumijevanju, sve pretpostavke za primjenu čistog LRIC modela, navedene u spomenutom dokumentu, su ispunjene i nejasno je zašto isti nije primijenjen. Ukoliko HAKOM želi osigurati stabilnost tržišta, te kontinuitet poslovnog planiranja, od izuzetnog je značaja transparentna provedba postavljenih smjernica. Odstupanje od navedenog uvodi nesigurnost u poslovno planiranje, u ovom slučaju koje najviše pogađa upravo alternativne operatore.

Sigurni smo da namjera HAKOM-a nije bila razvijati tržište financijskim sredstvima malih operatora (fiksni i mobilni) u korist najvećih. Ovdje moramo istaknuti da loša situacija na tržištu nije posljedica poslovnih odluka alternativnih operatora, jer ukoliko bi to bilo tako, zasigurno bi mogli pronaći nekoliko operatora koji imaju perspektivu vraćanja investicije u dogledno vrijeme, na žalost situacija nije takva. Iz istog razloga smatramo da cjelokupna poslovna klima uvelike ima utjecaj na trenutne poslovne rezultate alternativnih

TELE2 d.o.o.
za telekomunikacijske usluge
Ulica grada Vukovara 269 d
10000 Zagreb, Hrvatska

T +385 (0)1 63 28 300
F +385 (0)1 63 28 301
OIB 70133616033

Podaci o društvu: upisano u registar Trgovačkog suda 080492341
Poslovna banka: Privredna banka Zagreb d.d. žiro račun: 2340009-1110169306
Temeljni kapital 2.848.000.000,00 kn uplaćen u cijelosti
Članovi uprave društva: Malin Holmberg, Dubravko Horvatić, Johan Bergström, Viktor Pavlinić

operatora te HAKOM nikako ne može zanemariti navedenu činjenicu i djelovati u smjeru koji isključivo pogoduje najvećim igračima na tržištu.

Upravo iz navedenog razloga EK vrlo jasno definira 1. siječnja 2013. godine kao krajnji rok za primjenu troškovno usmjerenih cijena terminacije i to temeljenih na čistom LRIC modelu (ne na LRIC+ ili LRAIC+). Napominjemo da je inicijalno EK predviđala prelazno razdoblje do 1. srpnja 2014. godine, no isključivo u slučajevima kada nacionalna regulatorna tijela nemaju kapacitete da završe izradu troškovnih modela, ali nikako ne u slučaju kada je model završen, cijena određena a isti se ne želi primijeniti. Navodimo da je EK u svojim nastojanjima sve čvršća te su ista rezultirala preporukom da se i u prelaznom razdoblju koristi Benchmark temeljen na čistim LRIC cijenama EU članica koje su isti primijenile, a sve u cilju što skorije primjene što nižih cijena terminacije. Iz navedenog možemo tvrditi da je vrlo jasno da prelazni period koji završava 1. siječnja 2015. godine nije prihvatljiv EK, koja je vrlo jasno pokazala da neće tolerirati iznimke (posljednji slučaj Njemačke koja je pokušala odgoditi primjenu čistog LRIC modela pod pretpostavkom da je trenutna cijena od 1,8 centi/min niska). Naime, kako smo ranije napomenuli, visoke cijene terminacije u kombinaciji sa simetrijom predstavljaju značajnu prepreku upravo izazivačima na tržištu, stoga smatramo da HAKOM nema alternative već postupiti po preporuci EK.

Nadalje, napominjemo da je prethodna analiza tržišta jasno definirala primjenu cijene terminacije temeljenu na Benchmark EU27 principu, čime je HAKOM još početkom 2010. godine krenuo s prijelaznim razdobljem i pripremom tržišta za brzu primjenu cijene terminacije temeljene na čistom LRIC modelu. Upravo zbog navedenog, Tele2 na razumije koji su to razlozi utjecali na HAKOM-ovu promjenu odluke. EU praksa ne poznaje ponovljena prelazna razdoblja kako to HAKOM predlaže o ovoj javnoj raspravi. Prelazno razdoblje koje EK prihvaća je završilo 1. siječnja 2013. godine, kad je Tele2 i izgubio asimetriju. HAKOM je upravo stvorio savršeno okruženje za primjenu troškovno usmjerene cijene terminacije temeljene na čistom LRIC modelu s 1. siječnja 2013. godine no opet ističemo nejasno je iz kojeg je razloga odustao od primjene iste. Razumijemo kašnjenje od 3 mjeseca koje je bilo potrebno da se završi troškovni model, možemo razumjeti i 1. srpnja 2013. kao datum primjene cijene terminacije temeljene na čistom LRIC modelu i sigurni smo da bi i EK imala razumijevanje za isto, no nikako ne možemo razumjeti prelazni period od 18 mjeseci za kojeg ne vidimo apsolutno niti jedan objektivni razlog. Smatramo kako HAKOM ne može selektivno primjenjivati principe koji vrijede unutar EU-a, a u ovom slučaju upravo to radi. Dakle, pitanje je zašto je HAKOM odlučio postupiti po preporuci EK u slučaju asimetrije, no ne i u slučaju primjene modela troškovno orijentirane cijene.

Nadalje, ukoliko promotrimo trenutnu cijenu terminacije od 0,195kn/min i predloženu cijenu s 1.srpnja 2013. godine od 0,1933 kn/min (temeljenu na LRAIC+ modelu) zaključujemo da razlike zapravo i nema. Posljedično nam nije jasno zašto HAKOM smatra smanjene od 0,67 lipe valjanjim korakom u primjeni troškovno orijentirane cijene, dodatno produžujući već izuzetno dugačak rok prilagodbe sa 18 mjeseci na 24 mjeseca, računajući od 1. siječnja 2013. godine.

Napominjemo da je EK vrlo jasna, troškovno orijentirana cijena temeljena na čistom LRIC modelu (sukladno iskustvima zemalja koje su primijenile čisti LRIC model) mora biti u rasponu 0,8-1.2 eurocenta. Analizom koju je Tele2 proveo koristeći zadnje dostupne podatke Cullen International-a za područje EU-a

zaključili smo da s 1. srpnja 2013 godine 13 EU zemalja će imati cijenu terminacije koja se nalazi u navedenom rasponu. Radi se o sljedećim zemljama: Poljska, Belgija, Francuska, Velika Britanija, Bugarska, Malta, Portugal, Češka, Španjolska, Italija, Irska, Latvija, Danska). Navodimo kako je, sukladno dostupnim podacima, razumno zaključiti da će eventualno usvajanje Prijedloga odluke u sada predloženom obliku dovesti do situacije u kojoj su cijene terminacije u Hrvatskoj značajno iznad cijena koje su na snazi u velikoj većini EU zemalja, što nije bila namjera HAKOM-a u posljednje 3,5 godine. I ovdje se ponovo postavlja isto pitanje, što je navelo HAKOM na promjenu stavova i dopuštanje situacije u kojoj su u Hrvatskoj na snazi cijene terminacije iznad razina koje su prisutne u EU.

Nadalje, zemlje koje s 1. srpnja 2013 neće u potpunosti biti na nivou cijena temeljenih na čistom LRIC modelu, su ubrzano krenule u tom smjeru. To možemo jasno zaključiti ukoliko promotrimo koliko je zemlja cjenovno ispod razine 2 eurocenta. Posljednje dostupno Cullen International izvješće pokazuje da se radi o 21 EU zemlji: Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Cipar, Njemačka, Danska, Estonija, Španjolska, Francuska, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Portugal, Švedska, Velika Britanija).

Napominjemo da EK nije propustila upozoriti niti jednu zemlju koja kasni s implementacijom troškovno orijentirane cijene terminacije temeljene na čistom LRIC modelu, stoga smo sigurni da Hrvatska neće biti iznimka. Iako se u ovom slučaju radi o tzv. Preporuci (Recommendations) a ne direktivi koja se direktno primjenjuje u zakonodavstvo, EK se poziva na članak 7 i 7a Okvirne Direktive za vršenje pritiska na pojedine zemlje članice. Isto je primjenjivo i na Republiku Hrvatsku od 1. srpnja 2013. bez ikakvog perioda prilagodbe. Slika ispod prikazuje podatke Cullen International-a iz kojih su vidljive neke od članice koje su već primijenile troškovno orijentirane cijene temeljene na čistom LRIC modelu, kao i komentar EK vezano uz situaciju u Njemačkoj.

Update on phase II notifications

BEREC has agreed with the serious doubt raised by the Commission over Italy's proposed fixed termination rates (FTRs). The Commission said the January 1, 2015 deadline proposed by the Italian regulator AGCOM was too late for FTRs to reach the level set according to a bottom-up pure LRIC model.

This would be two years after the December 31, 2012 deadline in the Commission's non-binding termination rates recommendation.

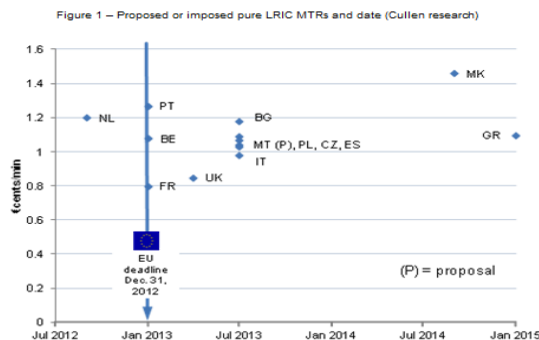
BEREC said AGCOM had failed to prove that national circumstances justified the deviation.

Telecom Flash 16/2013

The Commission has also opened a phase II investigation into the mobile termination rates (MTRs) proposed by the German regulator, BNetzA, because the new rates are based on LRIC and not on pure LRIC.

The new German MTR of 1.85 €cents/minute already came into force on December 1, 2012 based on a temporary decision.

The Commission notes that this is around 80% higher than the MTRs in countries using pure LRIC, which fall into a range between 0.80-1.20 €cents/minute as shown in Figure 1.

TELE2 d.o.o.
za telekomunikacijske usluge
Ulica grada Vukovara 269 d
10000 Zagreb, Hrvatska

T +385 (0)1 63 28 300
F +385 (0)1 63 28 301
OIB 70133616033

Podaci o društvu: upisano u registar Trgovačkog suda 080492341
Poslovna banka: Privredna banka Zagreb d.d. žiro račun: 2340009-1110169306
Temeljni kapital 2.848.000.000,00 kn uplaćen u cijelosti
Članovi uprave društva: Malin Holmberg, Dubravko Horvatić, Johan Bergström, Viktor Pavlinić

Ukoliko uzmemo u obzir gore navedeno, jasno je da je utjecaj ukidanja asimetrije i odgoda uvođenja troškovnog modela, najgori mogući scenarij upravo za Tele2. Uloga regulatora ne smije biti da stvara tržišno okruženje s uvjetima koji su najnepovoljniji za najmanje igrače. U ovom slučaju smisao regulacije bi bio provesti obje mjere simultano. Stoga želimo istaknuti da se ne slažemo s uvođenjem prijelaznog razdoblja kako to HAKOM predlaže u svojem Prijedlogu odluke te uvođenju simetrije za vrijeme trajanja prijelaznog razdoblja. Uvođenje simetrije smatramo svrsishodnim isključivo u kombinaciji s trenutnim uvođenjem cijene terminacije temeljene na čistom LRIC troškovnom modelu, bez prijelaznog razdoblja.

Podredno, ukoliko iz nekog razloga HAKOM ipak odluči usvojiti Prijedlog odluke na javnoj raspravi kao konačni, dakle direktno se suprotstaviti preporukama EK, onda Tele2 inzistira da HAKOM ponovo uvede asimetriju u prijelaznom razdoblju i to u iznosu od 20%, a koja će biti ukinuta danom primjene cijena čistog LRIC troškovnog modela.

U protivnom, smatramo da nas očekuje niz negativnih posljedica poput usporavanja ili zaustavljanja daljnjih investicija od strane ne samo Tele2 već i drugih alternativnih operatora što će posljedično sigurno voditi negativnom utjecaju na krajnje korisnike, na način da će doprinijeti smanjenju razine tržišnog natjecanja.

U cilju izbjegavanja bilo kakve dvojbe, ističemo da se navedeni komentari odnose isključivo na cijenu terminacije za nacionalne pozive, nikako ne na cijenu indirektno međunarodne terminacije ili poziva koji započinju u inozemstvu a završavaju u Republici Hrvatskoj na bilo koji način, budući da prema našem shvaćanju i izričaju Prijedloga odluke iste nisu predmet ove javne rasprave niti se reguliraju Prijedlogom odluke.

Da zaključimo, Tele2 smatra da je HAKOM u dosadašnjem radu uvelike približio hrvatsko tržište regulatornom okviru koji vlada unutar EU-a, no od ključne je važnosti napraviti zadnji i najvažniji korak i **odmah primijeniti cijenu terminacije temeljenu na čistom LRIC modelu sukladno preporuci EK-a.** Pošto hrvatsko tržište slijedi preporuke i direktive u ostalim područjima regulacije, ne vidimo niti jedan razlog zašto bi cijena terminacije činila iznimku.

S poštovanjem,

Tele2 d.o.o.